

Vuorineuvos Gunnar Hernberg:

**VEKLAHDEN KOHTALOT
ENNEN JA TÄNÄÄN**

Kansalaisopiston järjestämä esitelmä- ja
keskustelutilaisuus Kirkkonummen kirjastossa

26.10.1986

VEKLAHDEN KOHTALOT ENNEN JA TÄNÄÄN

Kansalaisopiston järjestämä esitelmä- ja
keskustelutilaisuus Kirkkonummen kirjastossa
26.10.1986

Todettuani, että kuulijakunta kokonaisuudessaan ymmärsi suomea, mutta ei ruotsia, pidin käytännöllisistä syistä esitykseni suomeksi, vaikka se oli ilmoitettu kaksikieliseksi.

Päätin jakaa kertomukseni seuraavasti:

- a) Veklahti-alueen perustaminen
- b) Alueelliset ja ympäristön muutokset tähän päivään asti
- c) Toiminta, tapahtumat ja seurustelumuodot vuosien varrella
- d) Kunnallispolitiikan heijastusvaikutukset Veklahden osalta

Kirkkonummen yli 600-sivuisessa historiikissa käsittelevät pätevät asiantuntijat perusteellisesti kunnan kehitysvaiheita jopa monien vuosisatojen takaa lähtien. Tässä yhteydessä ei siis niihin ole aihetta puuttua. Totean vain, että Veklahden suhteellisen nuorena ei ole katsottu ansaitsevan, tai epähuomiosta, käsittelyä mainitussa sinänsä ansiokkaassa teoksessa. Sitä suuremmalla syyllä on aihetta

tämän illan tilaisuudessa vähän raottaa unhon verhoa, jonka taakse sattumalta Veklahti on jäänyt.

Veklahti-alueen eteläreuna rajoittuu erittäin luonnonkauniiseen Humaljärven rantaan viehättävine näköaloineen. Vanhat asiakirjat kertovat, että Kirkkonummella ainakin ajoittain on ollut suomenkielistä asutusta, jonka perintönä kunnalla vanhastaan on useampia suomenkielisiä paikannimiä, joukossa Humaljärvi. On yritetty selvittää sen alkuperää. Sitä kysytään vielä tänäkin päivänä. Olen kuullut sellaisen maininnan, että varsinkin järven toisella puolella Österbyssä olisi viljelty humalaa, jota käytettiin muka jopa verojen maksamiseen, mutta se on mahdollisesti vain arvelua. Todisteena humalan merkityksestä saattaa olla vähän muutakin. Erään korkean kallion nimi lähellä kuuluisaa Korppikalliota on ruotsiksi "Hummelberget" ja alue sen juurella "Hummelrödsan". Tietääkseni ei ole onnistuttu selvittämään miten vai ovatko edellä mainitsemani seikat vaikuttaneet järven nimen syntymiseen.

Ja sitten varsinaiseen aiheeseen.

Isäni, lakit. tri Werner Alarik Hernberg, myöhemmin siviilioikeuden apulaisprofessori Helsingin yliopistossa oli nuorena kasvanut isänsä omistamalla suurella Sandnäs-nimisellä maatilalla (nyk. Santamäki) Lopen pitäjässä ja joutunut siellä eri muodossa tutustumaan maanviljelykseen.

Maanviljelysharrastus ja ilmeisesti sen merkitys lasten kasvatuksessa - meitä oli silloin jo neljä - johtivat siihen, että hän etsi sopivalla etäisyydellä Helsingistä sopivan alueen. Hän tulikin tässä tarkoituksessa käyneeksi Kirkkonummella vaeltaen mm. polkuja pitkin Humaljärven pohjoisrannalla ihailien koskematonta luontoa ja harvinaisen viehättäviä näköaloja. Se siis tapahtui tämän vuosisadan alussa.

Täälläpäin ei ollut asutusta, vain ranta-alueen länsilaidassa tukeista rakennettu kalamaja ja aitta kalastusvälineiden ja veneen säilyttämistä varten.

Järvi oli harvinaisen kala- ja rapurikas siihen aikaan ja mainitut rakennukset olivat ilmeisesti erään kalastajan rakentamia ja hän käytti niitä kun kesäisin kävi järven harvinaisen rikkaita antimia pyytämässä.

Majan tukit oli tilkitty mm. sammalilla ja niissä oli runsaasti kirppuja. Kun pikkupoikana putosin veteen retkeilevän perheen nauttiessa kahvia lähiympäristön kauniin luonnon helmassa, jouduin majassa odottamaan jonkin aikaa, kunnes vaatteeni kuivuivat. Silloin kirput pitivät juhlakekkerit kehoni antimista.

Maja on vuosien varrella hävinnyt. Sen paikalle rakennettiin myöhemmin suunnilleen samantapainen mökki.

Mainitun kalamajan lisäksi ilmestyi tämän vuosisadan alussa erittäin hauskasti rakennettu pieni retkeilymökki, joka vielä tänä päivänä koristaa rantakalliota n. 300 m viistoon vastapäätä Veklahden päähuvilaa lahden toisella puolella. Silläkin on oma tarinansa.

Kerrotaan, että se rakennettiin varatuomari Herman Adlercreutzin ja professori Rosbergin aloitteesta. He olivat tulleet tälle viehättävälle ranta-alueelle todennäköisesti kalastamaan, ravustamaan tai yleensä tutustumaan ympäristöön. He ihastuivat todella yllämainitulla seurauksella. Oven vieressä naulassa riippui suuri ilmeisesti käsintuotettu avain. Kilpeen tai seinään oli piirretty suunnilleen näin: "Vaeltaja nauti ja käytä. Siivo jälkesi ja huolehdi, että lähtiessäsi on riittävästi kuivia puita." Mökkiä käytettiin aika ahkerasti uskollisesti noudattaen yllämainittua kehoitusta. Se oli suosittu retkeily- ja kokoon-tumiskohde, jossa tanssittiin, laulettiin, seurusteltiin ja pidettiin hauskaa, ehkä joskus kokeiltiin kalastus-onneakin. Vasta viimeisenä vuosikymmenenä on perinnerikas mökki tietääkseni vuokrattu kesänviettopaikaksi.

Kuten mainitsin, isäni ihastui suuresti tutustuessaan Humaljärven rantamaisemiin ja kuten edellä lienee käynyt ilmi, olihan niitä muitakin. Hän päätti ostaa ranta-alueen lähiympäristöineen ja muodostaa sopivankokoisen maatilan. Edessä oli melkoinen tehtävä. Miltei koskemat-

tomaan erämaahan oli raivattava viljelyksiä rakennuksineen, teineen jne. Mutta ensiksi oli selvitettävä suurin ja ratkaiseva ongelma, kun hän huomasi, että suurin osa hänen tavoittelemastaan alueesta oli valtion kruunupuustelli, Danibackalle kuuluva eikä näin ollen ostettavissa. Siinäpä se! Juristina hän lähti välittömästi penkomaan saantokirjoja ja huomasi, että Danibackan sekä naapuritilojen Smedsbyn ja Masabackan omistamat alueet olivat aika repaleisia lohkojen ollessa sijoitettuina vähän sinne sun tänne ja suurjako oli jäänyt vielä tekemättä. Hän sai todella neronleimauksen todeten, että valtion omaisuutta ei voida ostaa, mutta ehkä vaihtaa. Hän varmistui tämän oikeaksi ja osti välittömästi vaihtokohteeksi Stolas-nimisen talonpoikaistalon, joka oli keskellä Smedsbyn kartanoa kuitenkin rajoittuen valtion Danibackaan. Omistaja, talonpoika Axel Bernhard Jansson, oli valmis myymään ja kauppa tehtiin 29.5.1905.

Tämän jälkeen alkoi aikamoinen vaihtokaupparuljanssi yhdessä suurjaon kanssa. Arkistoissani on melko täydellinen asiakirjakokoelma, joka vakuuttavasti todistaa tämän erittäin monimutkaisen vaihto-operaation pikkutarkkoja kiemuroita. Rasittamatta kuulijakuntaani näillä mainitsen vain lopputuloksen. Isäni sai haltuunsa tavoittelemansa alueen antaen sen nimeksi Vecklax, myöhemmin myös suomennettuna Veklahti. Se käsitti Humaljärven pohjoisrannan lähiympäristöineen. Siihen kuului myös matala lampi "Myllylampi". Lisäksi oli alueen keskellä väliin kiilattuna

erillinen n. 10 ha:n lohko. Viitisen vuotta myöhemmin eli 1910 isäni onnistui hankkimaan tämänkin liittäen sen Veklahden alueeseen erillisenä lohkona, nimellä "Brudbacken" sittemmin myös "Morsiusmäki" siihen kuuluvan kallio-osan nimen mukaan. Täten oli Veklahti kokonaisuudessaan muodostunut Vitträskin ja Humaljärven välisellä kannaksella, jossa lähimpänä rajanaapurina oli Svartvikin maatila Vitträskin rannalla. Sen kokonaispinta-ala oli silloin muistaakseni n. 80 ha.

Palaan vielä takaisin Veklahden synnytystuskiin. Vaihto tapahtui 28.10. - 2.12.1905.

Isäni oli todella tarmokas-, kyvykäs ja nopeaotteinen. 28.10.1905 hän jo allekirjoitti urakkasopimuksen uuden päärakennuksen rakentamisesta. Tarkoitukseen hän oli ostanut Meilahteen Karjalan kannakselta aikoinaan siirretyn ilmeisesti venäläishuvilan. Urakkasopimuksen mukaan se oli purettava varovasti, myös merkitsemällä kappaleet, jotka meriteitse oli siirrettävä Espoonlahden pohjukkaan. Sieltä ne kuljetettiin hevospelillä Veklahteen osittain huonokuntoisilla teillä. Enolleni, arkkitehti Alarik Tavaststjernalle oli annettu tehtäväksi piirtää sille tarvittavat parannukset ja muutokset. Hän piiris myöskin tilalle rakennettavat talousrakennukset: tallin ja navetan, saunan ja pesulan, viljavaraston, puimalan sekä työväen asunnot, jotka kiireesti tarvittiin. Samanaikaisesti oli saatava tieyhteys kuntoon. Lähinnä loppu-

osa Smedsbyn kartanosta Veklahteen, noin pari kilometriä. Siitä tulikin ikävä riidanaihe. Sen piti kulkea melko suoraa peltoaukeaman läpi mutkikkaan ja kapean, metsän laidassa kulkevan huonokuntoisen talvitien asemasta. Uuden tien oli kylläkin maanmittari suunnitellut sellaiseksi kuin se vielä tänä päivänä on kulkien melko suoraan peltojen läpi. Mutta se sai lainvoiman vasta 7.6.1910. Smedsbyn omistaja Brunnou puuttikoi vastaan, sillä suurin osa pelloista oli hänen omistuksessaan. Tragikoomista on, että Smedsbyn jämerä omistaja kynsi syksyllä tien, jonka isäni oli rakentanut maanmittarin suunnitelman mukaan. Isäni laittaessa sen kuntoon taas keväällä. Tämä taisi tapahtua pari kertaa, ennen kuin naapuri uskoi eikä enää kajonnut siihen. Tällainen temppuilu ei edistänyt naapuruussuhteita. Ns. Kirkkotie kulki kylläkin Veklahden ohi Kirkkonummen asemalta pohjoiseen, mutta noin pari kilometriä ennen Veklahtea maasto oli aika kumpuilevaa ja tie sen mukaan hyvin korkeamäkinen. Tämä tienpätkä ei ole muuta kuin paikallisessa käytössä. Se on nyt Mosabackan kautta yhdistetty Smedsbyn kartanon kohdalla Masalasta Veklahteen kulkevaan tiehen, joka lähellä Veklahtea yhtyy uudestaan vanhaan kirkkotiehen.

Veklahteen kuului myös matala ja liejuinen Myllylampi. Isäni antoi maanmittarin punnita korkeuseron Humaljärveen nähden, joka oli n. 9 m. Jos sinne kaivetaan laskuoja, joka kylläkin osittain oli louhittava kallion läpi, ojan pituus tulisi olemaan 270 m. Kun vesi oli valunut lammesta

pois, oli vielä sen poikki kaivettava valtaoja, jonka pituus tulisi olemaan n. 600 m. Kun Myllylampi oli hyvin matala ja vettä suhteellisen vähän, isäni innostui lammen kuivattamisesta ja teki jo 22.12.05 sopimuksen kivityömies Anton Lindströmin kanssa n. 5-6 m:n syvyisen ja n. 20 m:n pitkän kanavan louhimiseksi kallion läpi sekä mainittujen n. 2 m:n levyisten ojien kaivamiseksi. Viimeksi mainittua voitiin lähteä kaivamaan vasta kun vesi oli valunut pois. Työn loppukatsaus tehtiin 25.8.06, siis n. 8 kuukautta myöhemmin. Ottaen huomioon senaikaiset työvälineet: käsi-pora, leka ja lapio, suoritettiin raskas tehtävä yllättävän nopeasti. Katsastustilaisuudessa olivat naapurit läsnä lukuunottamatta Smedsbyn Brunnouta. Naapurit hyötyivät myös kuivatuksesta ja joutuivat osallistumaan kustannuksiin, joista Brunnou ei ilmeisesti pitänyt ja yrittikin taas heittää kapuloita pyöriin lähettämällä kirjeen väittäen, että toimitus oli laitton, koska se tapahtui sunnuntaina kirkonkäynnin aikana! Tämä naurettava päähänpisto ei johtanut tulokseen isäni mm. todeten, ettei huomautus ollut laillinen, koska se oli tullut myöhästyneenä.

Niin pian kuin rakennukset olivat valmistuneet, alkoivat maanviljelystouhut ja peltojen raivaus ja kotieläinten hankinta.

Vuonna 1911 rakensi isäni n. 150 m:n päähän asunnostamme huvilan (nyk. Kesälä) sitä varten lohkotulle rantatontille. Se vuokrattiin monena kesänä tutuille perheille, joilla

oli meidän ikäisiä nuorukaisia. Näiden kanssa seurusteltiin vilkkaasti viettäen monta ilon hetkeä yhdessä. Myöhemmin se myytiin tri Johannes Silvastille, joka parin vuoden kuluttua lohkaisi itselleen rantaosan ja myi loput huviloineen lepokodiksi puhelinyhdistyksen virkailijoille. Se myytiin myöhemmin ja on toiminut mm. lasten siirtolana ja sai lopuksi nimekseen Kesälä. Rantapalstan huvilan omistaa nyt uusittuna ins. Borchers.

Vuonna 1941 myi vanhemmat Veklahden maatalouspuolen rakennuksineen meille lapsille pitäen itsellään päärakennuksen lähiympäristöineen. Loppuosa jaettiin siten, että sisarukset kukin sai kauniin rantapalstan ja minä lunastin heiltä loput ottaen hoitaakseni maanviljelyksen. Jo 30-luvulla oli maanviljelys useampia vuosia ollut vuokrattuna. Isäni kuoli 1942 ja äiti seuraavana vuonna. Me lapset olimme myös muodostaneet omia perheitä. Jo 30-luvulla mm. siitä syystä oleskelu Veklahdessa supistui hyvin pieneen. Myös viime sotien aikana elettiin Veklahdessa sotien painajaisen varjossa toisinaan aika levotonta elämää majoittaen sinne evakkoina siirtyneitä omaisia. Kaikki kolme poikaa oli sotahommissa mukana. Vuonna 1944 19.9. allekirjoitettiin välirauhasopimus. Silloin alkoikin tapahtua.

Sopimuksen mukaan oli yllättäen ns. Porkkalan alue tyhjentävä ja aikaa oli vain n. 10 vuorokautta alkaen muistaakseni klo 11.00 29.9. eli sopimuksen allekirjoituspäivänä. Toimin sotien aikana ilmasuojeluosaston toimisto-

päällikkönä ja loppuvaiheessa vt. osastopäällikkönä esimiehenäni ilmasuojelukomentaja kenr.luutn. Aarne Sihvo. Näin ollen jouduin suunnittelemaan evakuoinnin ja kiireesti laatimaan käskyn, joka Sihvon ja minun allekirjoittamana nopeasti toimitettiin merivoimien esikunnalle, jonka vastuualueeseen rannikkopitäjät kuuluivat. Tiukkasin valtioneuvostolta nopeasti sopimuksen, jonka perusteella käsky oli kiireesti laadittava. Liitteenä oli myös kartta, joka oli vanhentunut. Koska koko elämäni aikana olin ainakin kesäisin asunut Veklahdessa Humaljärven rannalla, johon tyhjennettävä alue ulottui, tunsin hyvin ympäristön. Kartoissa huomasin virheellisyyksiä, mutta onneksi oli siihen merkattu kulmapisteiden koordinaatit samoin kuin myös itse tekstiin.

Hankittiin nopeasti kunnollinen kartta ja yhdistettiin viivoittimella pisteet välittämättä maastosuhteista, kylläkin tietoisina siitä, että muutoksia tulee tapahtumaan myöhemmin, kun sopimuksen edellyttämä sekakomissio oli rajat tarkistanut. Niin tapahtuikin. Mm. Veklahden rantaa vastapäätä sijaitseva korkea Korppikallio, jonka taakse meidän vetämä viiva kulki. Sen mukaan kallio olisi jäänyt meidän puolellemme, mutta vapaaehtoisesti ei haluttu luovuttaa senttiäkään. Seuraavan vuoden alussa, kun tarkistus oli suoritettu koko Humaljärven ranta-alue ja sen edessä oleva n. 100 m:n vesikaistale Sigurdsista Danibackan retkeilymajaan saakka liitettiin vuokra-alueeseen. Tyhjennettävä alue tuli yllätykselli-

sesti eikä sitä varten ollut mitään ennakkosuunnitelmia, kuten kaakkoisraja-alueiden osalta oli tehty. Olimme kuitenkin pari kolme päivää aikaisemmin, kun neuvottelut Moskovassa vielä olivat kesken, saaneet vihiä asiasta.

Evakuoinnin päätarkoitus oli mahdollisimman nopeasti ja täydellisesti passittaa ihmiset, eläimet ja irtaimisto meidän puolellemme. Lisäksi oli korjattava satoa koko ajan mm. viljanpuinti ja juurikasvien nosto oli täydessä käynnissä. Päämaja lomautti Kirkkonummen ja naapurikuntien sekä Dragsvikin koulutuskeskuksesta sotapalvelukseen kutsuttuja. Lottien panos oli suurenmoinen ja paikallinen ilmasuojelujärjestö toimi myös ansiokkaasti. Avuliaisuus ei tuntenut rajoja. Joka suunnalta virtasi kansaa ja ajoneuvoja avuksi.

Kokemuksesta tiesin, että evakuointi mitä suurimmassa määrin on kuljetustehtävä ja organisointien on oltava mahdollisimman yksinkertaisia ilman paperisotaa ja hidastavia väliportaita. Sen vuoksi esitin poiketen rutiinista Helsingin kaupungin varakiinteistöjohtaja Erik von Frencellin evakuointipäälliköksi. Hänellä oli hallussaan kaupungin kulkuvälineet ja oli tunnetusti ripeäotteinen ja auktoriteettiä omaava henkilö. Hänelle järjestettiin tarpeelliset apulaiset. Pidin heille lyhyen informaatiotilaisuuden Lasipalatsissa ja riensin sen jälkeen Kirkkonummelle hälyttämään paikallisen ilmasuojelujärjestöä ja naapureitani, jota Yleisradio pyynnöstä vahvisti. Evakuointi

meni hyvin näissä merkeissä. Ei voi vielääkään ilman liikutusta muistella kuinka suurenmoisesti mutta silti tehokkaasti toimien ihmiset suhtautuivat raskaaseen kohtaloonsa jättää kotinsa, maansa ja yleensä rakastetun ja luonnonkauniin kotiseutunsa. Yhteisvoimin ja uskomattomalla tarkokkuudella toteutui evakuointi nopeasti ja miltei täydellisesti.

Päämajan operatiivinen osasto oli taitavasti siirtänyt sopivia muodostelmia kehässä Porkkala-alueen ympärille varmistuakseen, että tyhjentäminen ja luovuttaminen tapahtuisi häiriöittä ja sopimuksen mukaisesti. Pohjois-Kirkkonummella oli mm. kenr. Iisakki Järvisen osatoja ja hänen komentopaikkansa. Tunsin hänet jo aikaisemmin ja sovittiin yhteydenpidosta. Yllättäen 28.9. eli noin vuorokausi ennen kuin määräaika umpeutui ilmoitti Järvinen saaneensa käskyn operatiiviselta osastolta marssittaa joukkonsa Porkkala-alueen rajalle. Tehtäväksi oli mm. annettu puomien ja piikkilankaesteiden asettaminen teiden ylitse, niiden vartioiminen jne., mutta kaiken kukkuraksi oli tyhjennettävä n. 1/2 - 1 km:n suojavyöhyke evakuointikäskyn määrittelymien rajojen ympärillä. Toisaalta meillä oli evakuoinnin loppukiri käynnissä. Kaikki kulkuväylät olivat ylikuormitettuja ja poiskuljetuksia täynnä. Jos nyt puolustusvoimat lähtisivät liikkeelle kuormastoineen, kalustoineen päinvastaiseen suuntaan sekä ryhtyisi tyhjentämään suoja-alueita, jonka asukkaat olivat naapureitaan auttamassa, on helppoa kuvitella millaiseen valtavaan

kaaokseen ja katkeruuteen tämä olisi johtanut. Yritin saada Järvisen odottamaan, jotta ehtisin saada tämän onnettoman käskyn peruutuksi. Evakuointi oli koko jatkosodan ajan kuulunut ilmasuojeluosastolle, joka minun johdollani hoiti niitä ilman että operatiivinen niihin aikaisemmin oli sotkeutunut. Sotilaana Järvinen ei katsonut voivansa jarruttaa. Soitin ensin operatiiviselle osastolle vaatien ruutia säästämättä peruutusta, mutta tuloksetta. Tiesin, että evakuointia ei saanut ilman valtioneuvoston päätöstä suorittaa rauhan tilanteessa, joka nyt välirauhasopimuksen mukaan vallitsi maassamme. Sodan aikanakin olimme jatkuvassa yhteydessä valtioneuvoston kanssa. Meillä oli sitä varten sisäasiainministerin yhdysupseeri, juristi ja kapteeni esikunnassamme. Meidänhän oli lisäksi omalta osaltamme seurattava evakkojen toimeentuloa uudessa ympäristössä, vaikka se olikin siviilihallinnon valvonnan alaisena. Lisäksi perustui antamamme käsky valtioneuvoston päätökseen ja suorituspyyntöön ja oli siis laillinen. Mutta operatiivisen ilmeisesti ei.

Kiirehdin valtioneuvostoon. Pääministeri Urho Castrén ei ollut tavattavissa, sen sijaan ilmestyi sisäministeri v. Born. Ilmoitin hänelle asiasta kysyen oliko operatiivinen osasto saanut evakuointikehotuksen. Kun vastaus oli kielteinen, ilmoitin jyrkästi, että sanoudun irti kaikesta vastuusta siinä kaaoksessa ja sekamelskassa, joka tulee syntymään ellei käskyä peruuteta. Sattumalta ilmestyi Mannerheim, joka sillä hetkellä toimi sekä ylipäällikkönä

että presidenttinä. Upseerinvirkapuvussa esiintyen tiesin tehneeni alistussuhderikoksen, kun yritin mitätöidä Päämajan antaman käskyn enkä osanut arvata, millä tavalla marski tulisi reagoimaan, joten häivyin nopeasti. v. Born lupasi informoida sotamarsalkkaa kehoittaen soittamaan myöhemmin. Kuulin sitten, että Mannerheim oli suuttunut ja kovasanaisesti käskenyt välittömästi peruuttamaan käskyn. Niin kuin luonnollisesti tapahtuikin. Mutta oli aika lähellä, että Porkkalan alueen onnettoman sattuman ja erehdyksen johdosta olisi tullut n. 8 % suuremmaksi kuin mitä alunperin oli tarkoitus. Mmä olisi miltei koko Veklahti sisältynyt suojavao-ohjelmukseen.

Huvittavana seikkana voisin lisäksi mainita, etten jaksanut katsella sitä sekamelskaa, joka meidän puolellamme oli syntynyt vaan vuokrasin päärakennuksen USA:n lähetystön sotilasasiamiehelle vuoronperään miltei koko Porkkala-vuokrakauden aikana.

Vastapäätä Korppikallion huipulla oli venäläisten tähystystorni. Ehkä entiset sotaveikot katselivat toisiaan kiikareillaan ilmoittaen ylöspäin tähystyksensä tuloksista.

Veklahden ranta-alue kuului kylläkin "ei kenenkään maahan". jossa kuitenkin erikoisluvalla sai oleskella ja asua. Nykyisen Kesälän huvilan otti rajavartiostomme osasto haltuunsa. Myöhemmin rakennettiin valtion omistamalle maa-alueelle Veklahden länsipuolelle rajavartiostolle majoitusta varten

huvila, joka Porkkala-alueen palautuksen jälkeen 26.1.56 ei enää tähän tarkoitukseen tarvittu. Sisäasiainministeriö vuokrasi huvilan pariin eri tarkoitukseen, mm. pappisseminaarioksi. Viime vuosina se on ollut tyhjillään. Jokin vuosi sitten se osittain paloi eikä ole käytössä. Se sopisi muuten kunnostettuna kokoontumispaikaksi veklahdelaalaisille, jos saataisiin ministeriö edullisin ehdoin se luovuttamaan.

Kuten jo mainitsin, oli heti evakuoinnin jälkeen tilanne Veklahdessa aika sekaisin. Mm. sähkö oli poikki. Sovin vartioston poikien kanssa, että ne korvausta vastaan kaataisivat ja kuorisivat Veklahden metsistä sopivan määrän pylväitä sähköjohtoja varten. Kehotin Kirkkonummen Sähkön toimitusjohtajaa järjestämään asian kuntoon ilmoittaen, että pylväitä oli valmiina pystytettäväksi. Hän lupasi ja lupasi, mutta mitään ei tapahtunut. Tietenkin heillä oli muitakin huolia. Minä kuitenkin hermostuin. Olin vielä sotilaspuvussa ja armeijan auto ja kuljettaja oli käytettävissäni. Lähdin varhain aamulla sähköyhtymän konttoriin ja kysyin, missä työvälineet ovat ja lastasin kuljettajan avulla niin paljon kuin autooni mahtui. Ilmoitin, että työvälineitä säilytetään nyt Veklahdessa ja ne pysyvät siellä. Ellei lupauksien mukaisesti siellä laiteta asioita kuntoon, ette muuallakaan pysty tekemään mitään. Se auttoi ja sähköhäiriö korjattiin. Mutta muita ongelmia tuli pian taas kuvaan: maan luovutus.

Siihen liittyi vähän dramatiikkaakin. Keväällä 1946 kävi maanlunastuslautakunta Veklahdessa tutustumassa tilanteeseen. Ulkomaanmatkan johdosta en voinut olla paikalla, mutta laadin nopeasti muistion selostaen, miten tilanne oli syntynyt ja hoidettu. Vaimoni jätti heille muistion. Hänellä oli myös hiljattain teettämäni kartta maatilasta. Ne tutustuivat näihin ilmoittaen, että tulevat kylläkin hellävaroen asiaa hoitamaan ja pyysivät myös kartan lainaksi, minkä he saivat. Kuukausia myöhemmin tuli kutsu maanlunastuslautakunnan kokoukseen heidän konttoriinsa Espoon Kartanon omistamassa rakennuksessa. Pahaa aavistamatta ilmestyin sinne. Puheenjohtaja loi minuun tuiman katseen. Näytti minulle karttaani, johon punaisella kynällä Veklahti oli jaettu kolmeen lohkoon välittämättä ojista ja maastosuhteista. Kysymykseen mitä tämä merkitsee, tuli hävytön vastaus: "Teitä ei ole tänne kutsuttu kuuntelemaan selityksiä. Saatetaan vain tiedoksenne meidän ratkaisumme. Teidän on nyt heti vastattava, tuletteko valittamaan vai ette." Minä: "Jotta pystyisin vastaamaan, on minulle kerrottava, mitä voi tapahtua, jos valitan, ja mitä ellen sitä tee." Vastaus: "Ei täällä anneta juridisia neuvoja." Minä: "Pyytäisin noin 10 minuutin tauon saadakseni neuvoja juristituttavaltani, jonka näin odotus- huoneessa." Puheenjohtajan kysymys lautakunnalle: "Annettaanko sille?"

Poistuin ja sain juristilta informaatiota: "Jos valitat ja häviät, saat maksuna obligaatioita, jotka eivät ole

indeksiin sidottuja (siis huonoja). Neuvoni on: Ilmoita, että yrität myydä vapaaehtoisesti heidän päätöksensä mukaisesti. Siihen on lain mukaan myönnettävä kaksi viikkoa ja pidätät itsellesi oikeudet valittaa, ellei myynti onnistu." Ilmoitin näin lautakunnalle ja pyysin saada karttani, johon luovutettavat alueet oli piirretty, jotta voisin heidän päätöksensä toteuttaa. Vastaus: "Ei luovuteta. Se on valtion omaisuutta." Minä: "Olen kyllä havainnut, että käsityksenne omistussuhteista on pahasti todellisuudesta poikkeava. Kartta on kyllä minun, jonka pyynnöstänne vaimoni hyväntahtoisesti on lainannut eikä sitä ole pakkolunastettu eikä korvattu." Vastaus: "Ei tule kysymykseen."

Tilanne alkoi jo käydä hermoilleni, mutta yritin vielä hillitä itseni. Pyysin sitten kynän ja läpinäkyvää paperia, jotta voisin ottaa kartastani peitekopion. Vastaus: "Ei meidän tarvitse antaa Teille piirustusmateriaalia." Mutta sitten menetin malttini ja proppuni paloivat niin voimakkaasti, etteivät ne koskaan ennen eikä myöskään jälkeen näin hillittömästi ole palaneet. Riensin puheenjohtajaa kohtaan nyrkkiä heristäen ja vähällä oli, että olisin lyönyt häntä päin naamaa, mutta onneksi iskin kaikella voimalla pöytään niin, että mustepullo lensi lattialle ja ärjäisin: "Nyt olette kiusanneet minua siinä määrin, etten ota karttaani vastaan, vaan saatte vuorokauden aikaa toimittaa se minulle kotiin. Ellei näin tapahdu, tulen nostamaan syytteen Teitä kaikkia vastaan raskaasta virka-

virheestä." Lisäten: "Maan luovuttaja ei ole mikään rikollinen, joka noin vain voidaan panna seinää vasten syljettäväksi. Hän tekee ahdinkotilassa olevalle isänmaalle palveluksen ja hänen on saatava tämänmukainen käsittely." Paiskasin oven kiinni ja lähdin pois. Kartta tuli, mutta huomasin, että edellä mainittu "Morsiusmäki" noin 10 ha oli epähuomiossa unohdettu. Ilmoitin puhelimitse, että jos edellä mainittu lohko edelleen unohdetaan, ja luetaan pois luovutettavasta alueesta, yritän toimia kahden viikon karenssiajalla kuten kokouksessa oli puhetta. Ehdotukseni hyväksyttiin. Kuitenkin jouduin luovuttamaan noin 80 % omistamastani, isäni perustamasta ja rai-vaamasta Veklahden tilasta, vieläpä sikamaisen kohtelun jälkeen. Hallussani oli ennen luovutusta 76,8 ha, josta siis edellä mainitun menettelyn mukaisesti heinäkuussa 1946 myin naapurilleni August Huldinille 4,5 ha ja Gesterbyn entisille omistajille Ebba ja Olle Dumellille 57,6 ha, josta peltoa 17,5 ha eli yhteensä 62,1 ha eli 80,9 % omistamastani alueesta. Lisäksi oli vesirajat niin hävyttömästi vedetty, että vain rantapoukamien takaosat jäivät haltuuni. Myöhemmin Helsingistä saakka tuli silloin tällöin ihmisiä kalastelemaan, jopa mellastelemaan minun rannoilleni niin, että kerrankin poliisivoimalla jouduin hoitamaan häiritsijät pois.

Onnistuin sitten yhdessä lähinaapurini velimiehen kanssa vuonna 1972 ostamaan Smedsbyn kartanon perikunnalta omistuksessaamme olevan ranta-alueeseen soveltuvan n. 80 m

levyisen vesialuekaistaleen ja kielsin kaiken kalastuksen, jotta muualla järvessä harrastetun ryöstökalastuksen ainakin osittaiseksi korvaamiseksi kaloilla olisi jokin rauhoituspaikka, mitä muuten minäkin kaipasin. Näin on tapahtunutkin ja voin v. 1970 eläkkeelle joutuneena täysin siemauksin nauttia Veklahden kauneudesta ja rauhasta.

Maanlunastuslautakunta hyväksyi edellä mainitut myynnit istunnossaan 18.3.1949 todeten, että maanomistaja on täytännyt luovutusvelvollisuutensa ja että Veklahdesta ei tämän jälkeen voida mitään pakkolunastaa. Kuitenkin tapaus oli hyvin masentava ja vielä monta vuotta mieltäni painamassa. Lisäksi se rasitti minua myös taloudellisesti, sillä olin eri syistä joutunut ottamaan lainoja mm. eräitten rakennusten rakentamiseksi, kunnostamiseksi ja perusparannuksiin. Luovutuksessa saamieni obligaatioiden arvo ei sanottavasti pystynyt lainataakkaani keventämään.

Olen ehkä liian monisanaisesti puhunut evakuoinnista ja maanluovutuksesta, mutta ne merkitsivät ratkaisevia rakennemuutoksia koko Veklahti-alueen ja lähiympäristön osalta, joita vielä jäljempänä joudun käsittelemään. Olkoon se lisäksi malliesimerkkinä siitä, mitä sinänsä oikean ja tunnustusta ansaitsevan maanlunastuspuuhan merkeissä saattoi tapahtua onnettoman sodan seurausten tasaamiseksi mm. evakkojen auttamiseksi. Kokonaisuutena katsottuna täytyy olla kiitollinen ja ylpeä siitä, että Suomi uskaltaisin väittää loistavasti on kaikista vaikeuksista huolimatta

pystynyt kiipeämään vallan toivottomalle näyttävästä sotiemme aiheuttamasta aallonpohjasta. Sitä taustaa vasten ovat sittenkin henkilökohtaiset murheet mitättömiä.

Kuitenkin tuli Veklahtea koskevia uusia murheita ja vastoinkäymisiä kuvaan. Olle Dumell toi maanviljelysirtaimistonsa eläimineen ja osittain palvelusväkineen Veklahteen. Hänen Ebba-äitinsä kuoli ja hänellä oli opinnot kesken ja harrasti myös muistaakseni kuorolaulua. Näin ollen hän joutui oleskelemaan aika paljon Helsingissä. Huomasin, että toiminta Veklahdessa isännän poissaollessa ei ollut riittävän tehokasta ja sitäpaitsi mielestäni oli liian paljon eläimiä. Pelkäsin pahinta ja huomautin hänelle tästä kehoittaen vähentämään liikaa väkeä ja eläimiä lisäten ehkä vähän leikkiä laskien: "Näin pienen tilan isännän on kylläkin hoidettava maanviljelyksensä Voithan sinä laulaa istuessasi traktorilla. Sitäpaitsi oli muistettava sanonta, että isännän askeleet lannoittavat pellot." Mutta kehoitustani ei noudatettu. Seurauksena tästä oli, että Dumell vuoden tai parin kuluttua joutui myymään tilan pois, jonka jälkeen se vaihdettuaan pari kertaa omistajaa eli 1950-luvun alkupuoliskolla joutui liikemiehen haltuun, jonka nimi oli Nikki. Hän ryhtyi paloitlemaan omistamaansa osaa, n. 56 ha Veklahden aluetta ja ryhtyi häikäilemättä myymään arvioiden lähes 140 tonttia ilman hyväksyttyä rakennuslupaa. Kunnan johdon ihme kylläkin ummistaessa silmänsä tällä touhulle varoituksistani huolimatta.

Korostin, että sotkun selvittäminen tulee aiheuttamaan kunnalle vaikeita ongelmia ja kustannuksia. Nyt on pakko ryhtyä selvittelyyn. Palaan myöhemmin tähän.

Nikki oli myös ostanut naapurialueen Svartvikin tilan Vitträskin rannalta lähialueineen. Sillä oli kuitenkin hyväksytty rakennussuunnitelma, jonka entinen ostaja Valtonen oli teettänyt suojaksensa sotien jälkeen mahdollisesti tulossa olevista maanluovutusvelvollisuuksista. Nämä tontit Nikki myi samantien. Täten syntyi melko suuri yhtenäinen asutustaajama Vitträskin ja Humaljärven välisellä kannaksella, jossa saattaa asua arvioiden jopa toistatuhatta ihmistä.

Varsinkin Veklahti-alueella väitetään tapahtuneen vilpillistä myyntiäkin, kun varsinkin talvella maasto vielä oli lumen peitossa. Sitäpaitsi tonttien koko ainakin osittain ei ollut oikein mitoitettu. Koska tonteista siihen aikaan oli kova kysyntä, ne menivät nopeasti kaupaksi. Väkeä kerääntyi runsaasti joukossa vähemmän miellyttäviä ja pettyneitäkin, jotka kävivät Nikin kimppuun. Kerrotaan jopa uhanneen kosta eri muodoissa. Saatuaan suurin piirtein korjattua rahallisen hyödyn kaupoistaan, tästä ja ehkä muistakin syistä maa alkoi polttaa Nikin jalkojen alla ja hän katsoi viisaimmaksi häipyä, kuten väitettiin Venezuelaan mm. edellä mainituista syistä. Ehkä mielessä oli verohuojennukset ja mikäli kaupoissa ei laillisia mahdollisuuksia aina kunnialla noudatettu, olisivat ne hänen oltuaan 10 vuotta poissa vanhentuneet. Näin ainakin on

väitetty. Valitettavasti hän tätä ennen kuoli.

Kuitenkin vähitellen vuosien kuluessa asutus pelkistyi ja karsiutui myönteiseen suuntaan. Täytyy nyt melihyvin todeta, että nämä naapurit ovat mukavia ja kunnioitettavia ihmisiä. Kuitenkin asukkaat kärsivät mm. saasteista kunnallistekniikan puutteessa, jotka häiritsevät hyviä naapurussuhteita. Kun esim. jätevedet saastuttavat naapureiden käyttövesikaivoja. Toinen ikävä ongelma on jatkuvasti kasvava raskas läpikululiikenne ja kapeat mutkikkaat hengenvaaralliset tiet, joiden laskuun on pantava viime vuosina tapahtuneet monet jopa kuolemaan johtaneet tapaturmat.

Tämä riittänee selostukseksi Veklahti-alueen syntymisestä ja kehityksestä tähän päivään saakka.

Voinen nyt siirtyä kertomaan välähdyksiä elämisestä ja olemisesta tässä luonnonkauniissa ympäristössä samalla höystäen sanottavaani mieleen tulevilla hauskoilla juutuilla.

Alkuvuosikymmeninä jouduimme kuten muutkin elämään hevosvoiman varassa. Autoja liikkui tietääkseni ainakin Veklahden seutuvilla vain kaksi. Toisen omisti tohtori Hahl, jolla oli huvila Hvitträskin rannalla ja toisen professori E. Ehrnrooth Tyriksen kartanon omistaja Luomassa. Hirviä oli myös runsaasti. Ne kulkivat teiden jopa pihamme poik-

ki aina silloin tällöin. Hevoset pelkäsivät sekä autoja että hirviä. Kolareita ei kylläkään yleensä sattunut, mutta tavallisesti hevoset pillastuivat ja painuivat täyttä laukkaa karkuun usein ikävine seurauksineen. Muistan että kerran kun minä jotakin odotellessani seisoin maantien varrella laukkasi pillastunut hevonen ajurina maalaisukko ja vieressään muijansa. Hän ptooasi innokkaasti mutta tuloksetta. Kuulin hänen vihdoinkin tuskastuneena huudahtavan muijalleen: "Jatka nyt sinä ptooamista, sinulla kun on niin voimakkaat huulet!" ja se tehos.

Kerran luiskahti liukkaalla talvikelillä reki kuormineen edellä mainitsemani Myllylammen n. 6 m syvään kalliokanavamonttuun. Ajomies ehti hypätä pois, mutta hevonen putosi ihme kyllä vahingoittumattomana jaloilleen montun pohjalle, josta se talutettiin vähän matkaa pitkin ojaa pois.

Toisen kerran raskas tukeilla lastattu rekikuorma joutui pulaan matkalla jään yli Kvarnbyn sahalle. Jään alla salmessa vesi virtasi heikentäen sen kestävyyttä. Tällä kertaa se ei kestänyt, mutta hevonen pysyi tukkien varassa pinnalla. Ja tilanne pelastui nopeasti paikalle rientäneiden apureiden ansiosta. Vielä vähän hevosvoimasta. Puimakoneemme pyöri myös sen varassa. Tarkoitukseen käytettiin ns hevoskiertoa. Katoksella varustetussa pyöreässä tilassa puimakoneen vieressä pyöri tukevan puurakennelman pystysuoran keskiakselin varassa hammasrattailla varustettu vaakasuora, välittömästi katon alla n. 6-8 m halkaisijal-

taan oleva suuri pyörä, joka vuorostaan käynnisti puimakoneen. Noin metrin verran maasta oli hevoskierto varustettu n. 8 metrin poikittaisella tukevalla puomilla, josta hevospari veti molemmissa päissä samaan suuntaan. Toisinaan voitiin korvata hevonen tähän tarkoitukseen sopivalla sonnillakin. Sitävastoin ajomiehen homma ei ollut erikoisen herkullinen, kun joutui päiväkaupalla marssimaan ympyrää hoputtaen hevosia. Kuitenkin tällaista peliä oli käytettävä monta vuotta korvikkeena kun moottoreista siihen aikaan ei ollut paljon tietoa.

Isäni toivoi, että me lapset osallistuisimme maanviljelystöihin. Kuten aikaisemmin on mainittu, hän myös siinä mielessä osti Veklahden otaksuttavasti hän halusi kasvat-
taa meidät työtä pelkäämättömiksi ja säästäväisiksi kansalaisiksi. Työstä maksettiin palkka, mutta sääntönä oli, että työväen aikataulua oli seurattava. Meidän tulisi oppia, että raha saadaan työnteolla eikä ilmaiseksi. Tässä mielessä annettiin taskurahaa melko niukasti.

Hauskaa ja piristävää olikin saada vapaasti touhuta hevosten ja maanviljelyskoneiden kanssa, esim. hevosharava, niittokone ja myöhemmin äes, aura jopa puimakonekin. Ainakin minä olen joutunut kaikkia yllä mainittuja käyttämään. Raskasta oli niittäminen viikatteella. Meille kuului myös hevosten vieminen laitumille ja sieltä hakeminen. Se tapahtui ratsastaen ja tavallisesti täyttä laukkaa.

Muistan vielä kesän 1918. Olin silloin 14-vuotias. Maatilan omistajina meillä ei ollut elintarvikekorttia, vaan muodostimme ns. itsenäistalouden. Oli tultava omilla toimeen ja maassa vallitsi kova nälänhätä. Edellisenä syksynä oli varastoitu viljaa väelle, itsellemme ja eläimille. Viimemainituille muitakin rehuja. Talvella kun vielä onneton sisällissota riehui, oli punaiset käyneet pari kertaa talossa ryöstämässä. Päärakennuksen ovet ja ikkunat oli lyöty hajalle ja melko tarkaan oli anastettu kaikki elintarvikkeet ja muutakin. Viljavarastoon oli jätetty n. 100 kg lehmille ostettuja pellavansiemeniä, jotka muistuttivat "kuivattuja lutikoita" ja ilmeisesti heidän silmissään vaikutti epäilyttävältä. Siemenet jauhettiin käsimyllyssä. Jauhot jaettiin työväen kanssa ja keitettiin puuroa. Mutta pellavansiemen on myös tehokas ulostuslääke, mitä emme tiedeet. Olimme kaikki enemmän tai vähemmän ripulissa ihmetellen mistä se aiheutui, mutta seuraukset oli kärsittävä. Kuten mainitsin, vallitsi koko maassa niin kova nälänhätä, että koko tämän vuosisadan aikana ei lähes tulkoonkaan näin paha ole kärsitty. Mainitsen vain esimerkkinä, että sokerin kulutus henkeä kohti vuonna 1918 oli 1,8 kg vuodessa, kun se nyt on yli 20 kertaa suurempi. Pellavansiementen lisäksi kerättiin kikkoruuhoja mukaanluettuina nokkosia ja voikukan lehtia, joista valmistettiin keittoja ja sekoitettiin leipään yhdessä sahajauhojen jopa akanoiden kera. Jos oli onnistuttu saamaan jostakin hiukan viljaa, pantiin luonnollisesti sitä joukkoon. Onneksi maitoa oli riittävästi,

kun talossa oli karjaa. Ja jonkin verran voita valmistettiin käsikirnussa, jota lapset vuoronperään saivat veivata. Kananmunia oli myös jonkin verran ostettavissa naapuritaloista. Kahvia luonnollisesti ei ollut saatavissa vaan oli keksittävä korvikkeita, mm. kuivatettiin voikukan juuria, jotka paahdettiin. Niistä keitetty juoma oli aika mukiinmenevää.

Muistan vielä, kuinka innokkaasti seurattiin syysrukiin kypsymistä, jota edellisenä syksynä oli onnistuttu kylvää. 14-vuotiaana olin silloin heiluttamassa viikatetta, kun ruista niitettiin. Syötin puimakonettakin. Ruisjauhoja jaettiin siis myös väellekin sopivin annoksin. Nautitiin ensimmäistä kertaa ruista puurona kotoan. Syödesämme vallitsi kuoleman hiljaisuus. Veikkaan, että monenkin silmät olivat kosteat oivallettaessa, että pahin nälkä nyt on ohi.

Kesätyöskentely jatkui edelleen niin kauan asuttiin kotona, joskin tehokkaimmissa muodoissa isä etunenässä ja rakastettu ja herttainen mutta vaatimaton äitimme oli korvaamaton taustatekijä huolehtien meidän sekä henkisestä että ruumiillisesta hyvinvoinnistamme. Hän oli paras ystävämme, joka kärsivällisesti kuunteli ja lohdutti ja auttoi, kun ongelmia ja vastoinkäymisiä oli yhteisvoimin selvitettävä. Hän oli aina valmis järjestämään meille nuorukaisille tilaisuuksia kotona, jotka vietettiin sanoisinko hänen siipiensä suojassa. Hän ei säästänyt itseään ystävällisenä

ja hymy suussa hän huolehti viihtyvyydestämme ja seurusteli mielellään pyydetessä meidän ja kutsuttujen ystäviemme kanssa.

Kuten jo kerroin, asui nykyisessä Kesälän huvilassa mukavia nuorukaisia ja myös meidän päärakennuksessa tuttavina kesävieraita toisinaan koko kesän, joiden kanssa kehittyi usein vilkasta ja miellyttävää seurustelua.

Mm. jo ensimmäisen maailmansodan alussa eli v. 1916 asuivat meillä serkkuni, 4 vilkasta, toimeliasta ja kekseliästä vuorineuvos Alfthanin tytärtä. Silloin esitettiin parheidän kirjoittamaansa teatterikappaletta yhteisvoimin. Gertrud Alfthan toimitti pienen lehden meidän miltei kaikkien avustamana. Nykyisessä Kesälä-huvilassa asui myös vieraita mm. taiteilija Frans Nyberg, joka piirsi lehteen huvittavia kuvia tapahtumista piirissämme. Sanomalehti joka luettiin yhdessäolotilaisuuksissa kahvia tai virvokkeita nauttien luonnonhelmassa ilmestyi sinä kesänä 6 kertaa nimellä "En famille", "Perheen piirissä". Teimme myös aika ahkerasti retkeilyjä ympäristöseuduille, uimme, pelasimme krokettia ja pallopelejä jne.

Jouluna 1917 piirsi vasta ylioppilaaksi tullut vanhempi veljeni Erik ja suurensi päähuvilaa, joka mm. sai lisää keittiön toiseen kerrokseen. Hän oli rohkea, vilkas, avulias ja musikaalinen sekä kotona että toveripiirissä erittäin pidetty. Hän kaatui valitettavasti pari kuukautta

myöhemmin Sigurdsissa, jossa hän taisteli valkoisten osastossa. Hän oli vapaaehtoisesti ilmoittautunut pitkälle tiedustelumatkalle metsien läpi ratsastaen Siuntion kartanoon, jossa yllätyksellisesti joutui punaisten käsiin ja ammuttiin suureksi suruksi ja kaipaukseksi meille kaikille.

Päärakennusta suurennettiin hänen piirustustensa mukaan myöhemmin ja yläkerros vuokrattiin kesäksi.

Mm. siellä asui prof. Gustav Melander perheineen, johon kuului kaksi poikaa ja kaksi tyttöä, 20-luvulla pari kolme kesää. Lisäksi kasvoi nuorison seurustelupiiri sinä aikana. Kuvaan tulivat silloin Santeri Ivalon lapset, Asko, Silja ja Taina, joiden kanssa vietimme monta iloisia hetkeä sekä Veklahdessa että heidän huvilallaan järven toisella puolella. Asko oli iloinen huulenheittäjä, myöhemmin arvostettu diplomaatti mm. toimien Suomen suurlähettiläänä Roomassa. Tytöt olivat myös vilkaita ja herttaisia. Me pystyimme aikaansaamaan kvartetinkin, Ilmari Melander, molemmat veljeni ja minä. Lauloimme aika paljon yhdessä omaksi iloksemme ja toivottavasti myös muiden. Ilmarista tuli myöhemmin siviilioikeuden professori. Itse harrastin myös yksinlaulua säestäjinä olivat sisareni Vīva, Maja-Lisa Melander ja veljeni Runar. Pianistit miellyttivät myös solistina ja soittivat myös tanssimusiikkia, jota tarvittiin melko usein. Tanssimisesta puheen ollen muistuu mieleeni senaikaista moraalikäsitystä kuvaava episodi. Veklahdessa tanssittiin sen suuressa olohuoneessa

yllä mainitun nuorisoseurueen osallistuessa. Eräässä sivuhuoneessa oviaukosta seurasi istualtaan kuten teatterista vanhempani ja pari tättä. Meillä oli erittäin hauskaa. Ilta oli lämmin ja me pojat päätimme heittää takkimme pois. Isäni loi minuun vihaisen katseen ohi tanssiessani ja ärjäisi: "Gunnar, tule heti tänne!" Jouduin jättämään daamini vastaanottaakseni aikamoisen ripityksen: "Kuinka kehtaatte esiintyä noin sopimattomasti? Takit päälle heti paikalla!" Joskus saattoi myös tapahtua, että jos seurustelu venyi isän mielestä liian pitkään, tuli ystävällisesti kylläkin esitetty kehoitus: "Nyt on jo korkea aika lähteä nukkumaan." Nämä tapaukset mainittuina vain kurioositeetteina, jotka ehkä omalta osaltaan antanevat välähdyksen sen ajan merkillisistä moraalissäännöistä.

Tämmöistä sattui silloin tällöin meidän ns. "parasta" mielessä, aiheuttaen kuitenkin meille nuorille hämmästystä ja joskus vähän kiusallisia tilanteitakin.

Pienenä sivuhyppäyksenä taaksepäin sallittaneen minun kertoa pari kolme muistikuvaa, jotka sattumalta tulivat mieleeni. Ensimmäisinä lähivuosina Veklahden perustamisen jälkeen oli toiminta erittäin vilkasta. Noin puolentoista kilometrin päässä oli pari torppaa. Toinen Kylander Svartvikin alueella lähellä Vitträskiä, jossa oli 20 lasta. Varsinkin äitini ja ehkä muutkin naapurit kävivät siellä tuomassa ruokaa, vaatteita ehkä muutakin heidän köyhyytensä lieventämiseksi. Osa pojista sai myös työtä tarvittaessa

Veklahdessa. Toinen torppa oli "Sävlax", jossa nyt puutarhuri Partanen perheineen asuu. Siellä asusteli torppari Henriksson, jonka poika Kalle kävi meillä työssä. Hän ehkä viisaasti kylläkin säästi voimiaan, jota siihen aikaan sanottiin laiskuudeksi. Veklahdessa haluttiin saada päänpuvilan lähiympäristöä vähän siistimmäksi ja tässä mielessä istutettiin mm. koristepuita. Kalle oli saanut tehtäväkseen kaivaa aika reilun kuopan vaahterantaimen istuttamiseksi noudattaen kuitenkin omaa työtahtiaan vähän väliä lapion varteen levähtäen. Minä n. 5-vuotiaana seisoin vieressä. Tarmokas isäni työskenteli jossain lähellä. Hän meni äkkiä Kallen luo ja tokaisi: "Hör du Kalle, du skall ha mera ruff och fjong i ditt arbete." (Kuules Kalle sinun on käytettävä enemmän tarmoa ja pontta työssäsi.) Kalle hyppäsi kuoppansa yli kysyen: "Va' e' de' för någe?" ("Mitä se on?") Isäni kohotti vain toivotto- mana olkapäitään. Vaahtera kasvoi hyvin suureksi. Se kaatui sisältä lahonneena joitakin vuosia sitten. Sen halkaisija oli toista metriä. Sen oksilla kiiveten ovat lapset ja lastenlapset viettäneet monta ilon hetkeä. Muuten molempien torppien vieressä kasvoi komea omenapuu, joissa oli pieniä mutta makeita ja hyviä omenoita. Syksyllä ostimme niitä. Ne myytiin halvalla lakkikaupalla, siis lakki pois päästä ja sinne omenat kaadettiin.

Myllylammella on myös omat tarinansa osittain surullisen hupaisia. Sitä mukaa kuin lampi kuivui ja keskellä kulkevaan pääojaan kaivettiin sarkaojia, kasvoi siellä sara-

heinää, mutta ennen kaikkea runsaasti karpaloita, joita noukittiin ja pelisääntöjen mukaisesti myytiin kotiin ehkä joskus muuallekin. Myös ruohoa korjattiin, niitettiin viikattimella ja haravoitiin kasoihin. Jopa hevosharavaa voitiin käyttää. Hevosen kavioihin kiinnitettiin n. 25-30 cm halkaisijaltaan olevia pyöreitä puulaattoja, jotka esitvät vajoamasta suohon. Kun ruohokasat olivat kuivuneet, ne lastattiin heinähäkkirekeen, johon oli kiinnitetty köysi, jonka toinen pää ulottui suon kovaan reunaan. Köyden avulla hevospari veti kuorman reunaan ja sieltä edelleen latoon. Myöhemmin saivat myös hevoset ja lehmät käydä siellä laitumella, mutta tapahtui silloin tällöin jopa toistakymmentä kertaa kesän aikana, että ne joutuivat liejuiseen sarkaojaan niin syväälle, että vain pää, kaula ja osa selästä oli näkyvissä. Ei ollut helppoa vetää eläimiä kuiville. Käytännöllisesti katsoen jokainen työkykyinen hälytettiin. Vähitellen kehittyi tehokas tekniikka apuvälineinä köyttä, lapioita ja puutankoja käyttäen. Hevoset auttoivat itse, mutta olivat tavallisesti niin uupuneita yrittäen innokkaasti omin voimin selviytyä ennen kuin apua ehti saapua, etteivät enää jaksaneet paljon ponnistella. Lisäksi niiden suuret kaviot juutuivat aika pahasti liejuun. Lehmät sen sijaan jopa panivat vastaan, kun mm. köysi kiinnitettiin sarviin, mutta sorkat eivät sen sijaan jarruttaneet. Kuitenkin eläimet aina saatiin ylös. Joskus nostovälineet ja menettely aiheuttivat pienempiä vahinkoja, mutta eläimet olivat mustan likaisen liejukerroksen peittämiä. Se poistettiin pienellä paloruiskulla.

Alku vuosina kävivät hirvet aika ahkerasti suolla syömässä. Kun ei siihen aikaan vielä suolla ollut sanottavammin pensaskasvillisuutta, niitä voitiin katsella Myllylammen toisessa laidassa olevalta kivisillalta. Se oli myös melko usein käytetty ja arvostettu ohjelmanumero iltavieraille. Joskus voitiin seurata jopa 7-8 yksilön hirvilauman touhuja. Kerran juuttui monipiikkinen komea hirviuros liejuun, johon se kuoli.

Palaan takaisin pääaiheeseen. Puhuin mm. meidän musikaalisista ja teatteriharrastuksista. Myöhemmin taisi olla 20-luvun loppupuolella esitimme pientä oopperaakin, jopa muistaakseni kaksi kertaa. Sen nimi oli "Maurin viimeinen huokaus". Se oli hupaisa ja helppotajuinen parodia tarkoitettu ilmeisesti vain suppeammassa seurapiirissä esitettäväksi. Kaikki neljä sisarusta yhdessä näyttelimme sitä Veklahdessa vanhemmille, eräille vieraille ja ympäristön tuttaville. Ooppera sattui myös olemaan vanhempien kodissa ajoittain jopa hyvin vilkkaan seuraelämän viimeisiä huokauksia.

Vuodet alkoivat painaa vanhempia. Maanviljelys vuokratettiin useampina vuosina 30-luvulla. Me lapset olimme muodostaneet omat perheemme. Veklahdessa tuli käytyä yhä harvemmin. Vanhemmat kuolivat 40-luvun alussa. Näin ollen jatkosodan vielä riehuessa ja sen jälkeen tapahtunut Veklahden maanluovutus ja Porkkala-alueen evakuointi ei houkutellut, kuten kerrottu, asumiseen Veklahdessa. Olin 50-luvulla ylikuormitettu vastuunalaisilla tehtävillä ja

jouduin appeni kuoltua 1949 vaimoni puolesta ja parin muun perillisen pyynnöstä hoitamaan noin puolet Hahkialan kuuluisan sääntöperintötilan maanviljelystä päärakennuksineen ja puistoineen.

Lähinnä näistä seikoista johtuen pystyin vasta 1957 kunolla ottamaan ohjaket käsiini minun haltuuni jääneiden Veklahden rippeiden hoitamiseksi. Siirretty ja pari kolme kertaa muutettu päähuvila purettiin. Rakenneosat oli niin pahasti pätkittyjä, osittain lahonneita, että suurin piirtein kelpasivat vain polttopuiksi. Rakennutin arkkitehti Baeckmanin piirtämänä samalle paikalle yksikerroksisen uudenaikaisen tiilirakennuksen kaikkine tarpeellisine mukavuuksineen. Olin joutunut toimimaan eri järjestöjen, säätiöiden ja yritysten hallituksissa usein puheenjohtajana. Säännöstelytalouden purkautuessa, jonka siipien suojassa huomattava osa elinkeinoelämää oli toiminut, joutui kaupan samanaikaisesti liberalisoituessa uuteen tilanteeseen, johon oli nopeasti mukauduttava. Edessä oli sekä koti- että ulkomainen kilpailu monine haasteineen, jotka olivat vaikeasti ennustettavissa. Ennen kaikkea tarvittiin hyviä mahdollisen korkeatasoisia suhteita sekä liikkeenjohdon että julkisen sektorin päättäjien piirissä sekä koti- että ulkomaille. Aikaisemmin niitä ei niin paljon tarvittu ja mm. siitä syystä liike-elämä oli ikävästi eristäytynyt. Minulla oli jonkin verran näitä suhteita ja tuttavuuksia ennenstään, mutta myös niitä oli tehostettava ja laajennettava sekä käytet-

tävä hyväksi. Tähän tarkoitukseen oli Helsingin Kalastajatorpan tuntumassa Uimarinpolku 2:ssa valmistunut edustava asunto, jota jo ahkerasti olin joutunut

käyttämään. Aikomukseni oli nyt liittää viehättävässä ympäristössä sijaitsevaa uutta päärakennusta Veklahdessa mukaan tähän touhuun. Niin kuin sitten tapahtuikin. Vieraskirjani mukaan on Veklahdessa vierailut miltei kaikki siihen aikaan akkreditoituneet ulkomaiset lähettiläät.

Sen lisäksi ovat eri toimialojen huippuedustajat kotimaasta, Länsi-Euroopasta, Yhdysvalloista ja Neuvostoliitosta käyneet Veklahdessa. Koska satuin olemaan Länsi-Euroopan Sokerintuottajien Yhteistoimintaelimen (CEFS:in) varapresidentti, kutsuin heidät pitämään vuosikokousta Suomessa 1970 ennen eläkkeellelähtöäni kesäkuussa. Ohjelmaan kuului mm. vierailu uudessa sokerinpuhdistamossamme Kantvikissa.

Epävirallisesti oli tarkoitus myös käydä Veklahdessa, mikäli sattuisi olemaan aurinkoinen päivä. Näin kävikin ja Veklahden viehättäviä näköaloja ihailtiin ja kiiteltiin. Se sai myös imartelevan maininnan Ranskan sokeriyhtymän lehdessä.

Kekkonen vihki ensimmäisenä Veklahden saunan hirvijahdin jälkeen. Pääministerit Fagerholm ja Törngren sekä muita valtioneuvoston jäseniä on käynyt täällä. Tutustuttuani tarkemmin vieraskirjaan huomaan yllä mainittujen lisäksi, että kuluneena 25-vuotiskautena on harvinaisen monta yhteiskunnan eri alojen johdossa toimivaa vierasta joko ryhmässä tai yksityisesti vierailnut Veklahdessa, joka siis omalta osaltaan on myötävaikuttanut tärkeän suhdetoiminnan tehostamiseksi ja tehnyt myös Kirkkonummea ja sen kaunista luontoa tunnetuksi.

Pelkään, että tämä kiireesti kyhäisty yhteenveto saattaa olla sekä epätäydellinen että ontuva, mutta ehkä se käy laatuun tämän tilaisuuden teeman taustana.

Siirryn tämän jälkeen käsittelemään esitykseni loppuosaa eli kunnallispolitiikan heijastusvaikutuksia välimaastoon, johon myös yhdistetty Veklahti-Svartvik -taajama tärkeänä osana kuuluu.

Olen Suomessa kahden korkeakoulun fil. maist. ja dipl. ins. loppututkinnot suorittanut ja myös Saksassa koulutuksen saanut elintarvikekemisti Suomen Sokeri Oy:n pääjohtajana ja eräiden muiden yritysten johtoon kuuluvana olen henkilökohtaisesti johtanut tai osallistunut lähes kymmenen teollisuuslaitoksen ja niille kuuluvien lähiasutus- taajamien suunnitteluun ja rakentamiseen. Mainitsen vain lähellä olevan esimerkin Porkkalan tehtaan Kantvikissa, joka automaatioineen, syväsatamineen on uudenaikaisimpia

sokeripuhdistamoita sekä huomioon ottaen sen sijoituksen apuosastoineen ja asuntoineen harvinaisen tilavaan, luonnonkauniiseen, puistomaiseen ympäristöön, on ainakin ulkomaalaisten vieraiden käsityksen mukaan ainutlaatuisen koko maailmassa.

Sotien aikana toimin päämajassa mm. evakuointipäällikkönä. Jouduin laatimaan ja allekirjoittamaan esimieheni kenr.luutn. A. Sihvon vahvistamana Porkkala-alueen evakuointikäskyn sekä organisoimaan ja valvomaan sen toteuttamisen sekä vastaamaan alueen asianmukaisesta tyhjentämisestä. Tutustuin myös vuokra-alueeseen välittömästi sen palauttamisen jälkeen.

Olen noin 82 vuotta ainakin kesät viettäneenä nyttemmin kok vuoden Kirkkonummen Veklahdessa asuvana läheltä seurannut kirkkonummelaisten puuhia ja mentaliteettia sekä oppinut arvostamaan heitä itsenäisinä jopa kunnastaan ylpeinä kansalaisina.

Kantvikin tehdashanketta toteutettaessa, kuten yleensä vastaavanlaisessa tapauksessa, ryhdyttiin heti alkuvaiheessa rakentamaan jäte- ja käyttöveden puhdistamoja, muuten ensimmäiset koko pitäjässä. Varattiin myös tehtaan alueelta sopiva kaatopaikkakin.

Eri otteeseen olen sekä suullisesti että kirjallisesti jopa pari esitelmääkin pitäen korostanut jäteongelmien

elintärkeyttä ja varoittanut kunnan johtoa näiden seikkojen laiminlyömisestä.

Mainittakoon vielä, että kun tietooni tuli, että kirkonkylän jätevedet ajateltiin miltei puhdistamattomina johdtaa Hila-puroon ja sitä kautta meren rannalla olevan virkistysalueen tuntumaan, varoitin jyrkästi, mutta kuu-roille korville. Miltei tuskastuneena tarjosin tontin syvän Pikkalanlahden rannalta sekä sopivanlevyisen kais-taleen viemäriputkea varten Suomen Sokerin omistamasta alueesta ilmaiseksi. Kuten tunnettua tämä hyvin edullinen tarjous hyväksyttiin. Näissä merkeissä syntyi sitten kunnan ensimmäinen jätevedenpuhdistamo toimien edelleenkin.

Porkkala-alueen palautuksen jälkeen solutettiin yllättävästi kunnan harteille erittäin raskas ja vaikea tehtävä riittävien resurssien puuttuessa. Täytyy antaa varaukse-ton tunnustus kunnan toivottomilta näyttävillä pyrkimyksille vaikean tilanteen ja monimutkaisten ongelmien selvittämiseksi. Tästä huolimatta tapahtui osittain aika vakavia laiminlyöntejä ja virheitä, joita vieläkin on näköpiirissä.

Olisi sekä lyhytnäköistä ja epäviisasta jättää nämä huomioon ottamatta samoin kuin niiden antamia opetuksia ongelmien ja virheiden korjaamiseksi. Niiden lykkääminen tulee raskaasti kostamaan itsensä tuottaen arvaamattomia vaikeuksia ja kustannuksia.

Menemättä tässä yhteydessä yksityiskohtiin kiinnitän huomiota eräisiin erittäin ajankohtaisiin kysymyksiin.

1. Käyttö- ja jötevesi sekä kaatopaikkaongelma on hoidettava nopeasti ja koko kunnan tarpeet huomioon ottaen. Kunnan on ehdottomasti pidettävä langat omissa käsissään eikä kevytmielisesti tekeillä olevan aika epämääräisen "alivuokralaissopimuksen" nojalla lykätä näitä elintärkeitä asioita naapurikunnan hoidettaviksi ja joutua siitä riippuvaiseksi. Saattaa olla hyvin mahdollista, ettei Espoo pystykään toimittamaan riittävästi laadullisesti kunnollista käyttövettä eikä vastaanottamaan kaikkia saasteita. Silloin ollaan vasta sormi suussa. Lisäksi jos välimaaston taajamat jätetään edelleen oman onnensa nojaan, saastuvat järvet ja pintavedet jatkuvasti. Kulku- taudit puhkeavat mukaanluettuna lavantauti, jotka ensisijaisesti leviävät kirkonkylään, johon palvelut on keskitetty, kun välimaaston asukkaat käyvät siellä asioillaan.

Siis ns. Männikön pitkän putken suunnitelma on kiireesti toteutettava ja suunniteltava niin, että se voi sivuhaaroineen toimia koko kunnan jätevesien kerääjänä ja estää hyvien järvien saastumista, joista aikanaan tarvittaessa voidaan saada käyttövettä.

Välilimaaston muut ajankohtaiset toivomukset

1. Lämpikulutie Masala-Oitmäki

Mainittu tie on kylläkin hiljattain oikaistu, levennetty ja kestopäällystetty Smedsbyhyn saakka, mutta sieltä eteenpäin se on kiireesti kunnostettava edellä mainitulla tavalla. Varsinkin kun raskas bussi- ja rekka-autoliikenne jatkuvasti kasvaa. Mainittu tieosuus kapeana ja mutkikkaana on tullut hengenvaaralliseksi. Jatkuvasti sattuu jopa kuolemaan johtavia tapaturmia. Edellisenä vuonna eli 1985 kuoli Smedsby-Svartvik välisellä tieosuudella 4 henkeä.

2. Jotta Veklahti-Svartvik -taajamassa sekä Pohjois-Kirkkonummella asuvat voisivat ja heidän kannattaisi vilkkaammin asioida kirkonkylässä, olisi lisättävä kunnan toimesta paikallista bussiliikennettä ja siinä yhteydessä ehkä järjestää samalla syöttöliikennettä sopiville rautatieasemille, lähinnä Masala-Jorvas-Kirkkonummi. Mm. voisivat sukulaiset, tuttavat ja opiskelijat saada liikennehelpotuksia lisäen myös tältä osin asukkaiden viihtyvyyttä.